

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Інженерно-технологічний факультет
Кафедра охорони праці та фізики

Робоча програма (силабус) освітнього компонента

Охорона праці в галузі _____

(обов'язковий / вибірковий)

Реалізується в межах освітньої програми **ОП «Електроенергетика,
електротехніка та електромеханіка»_**

за спеціальністю **141 Електроенергетика, електротехніка та
електромеханіка**

на другому рівні вищої освіти

Розробник: О.В.Вас Василенко О.О., к.т.н., доцент кафедри охорони праці та фізики
(підпис) (прізвище, ініціали)(вчений ступінь та звання, посада)

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри охорони праці та фізики (назва кафедри)	Протокол № 9 від 14 червня 2024 р.
	Завідувач кафедри <u>Хурсенко С.М.</u> (підпис) (прізвище, ініціали)

Погоджено:

Гарант освітньої програми Г.В.Барсукова Барсукова Г.В.
(підпис) (ПІБ)

Декан факультету, де реалізується освітня програма В.М.Зубко Зубко В.М.
(підпис) (ПІБ)

Рецензія на робочу програму(додається) надана: А.В.Чепіжний Чепіжний А.В.
(підпис) (ПІБ)

С.М.Хурсенко Хурсенко С.М.
(підпис) (ПІБ)

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації Н.В.Баранівська
(підпис) (ПІБ)

Зареєстровано в електронній базі: дата: 27.06 . 2024 р.

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

1.	Назва ОК	Охорона праці в галузі та ЦЗ	
2.	Факультет/кафедра	Інженерно-технологічний/кафедра охорони праці та фізики	
3.	Статус ОК	Обов'язковий	
4.	Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК для (заповнюється для обов'язкових ОК)	ОП «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка», 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка	
5.	Рівень НРК	1-й магістерський	
6.	Семестр та тривалість вивчення	2-й семестр, 15 тижнів	
7.	Кількість кредитів ЄКТС	5	
8.	Загальний обсяг годин та їх розподіл	Контактна робота(заняття)	
		Лекційні 8	Практичні заняття 16
		Самостійна робота 126	
9.	Мова навчання	українська	
10.	Викладач/Координатор освітнього компонента	к.т.н, доцент Василенко О.О.	
11.1	Контактна інформація	vasylenko.sumy@gmail.com	
11.	Загальний опис освітнього компонента	забезпечення гарантії збереження здоров'я і працездатності працівників у виробничих умовах конкретних галузей господарювання через ефективне управління охороною праці та формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та власну безпеку.	
12.	Мета освітнього компонента	: формування у майбутніх фахівців (спеціалістів та магістрів) умінь та компетенцій для забезпечення ефективного управління охороною праці та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці у конкретній галузі.	
13.	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	1. Освітній компонент є основою для компонента ОП 2-го рівня освіти «Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва»: ВК 5 Методи сучасного керування технологічними процесами і виробництвами в енергетиці.	
14.	Політика академічної доброчесності	<p>-не допускається копіювання висновків протоколів практичних робіт один у одного, у подібному випадку практичні роботи будуть вважатися не захищеними та потребують повторного доопрацювання. В разі повторного доопрацювання робота не буде оцінена на максимальний бал;</p> <p>-не допускається копіювання тексту самостійних робіт у інших студентів, у подібному випадку роботи не будуть допущені до захисту;</p> <p>-під час написання підсумкових тестувань не дозволяється списування студентів один у одного та користування гаджетами, якщо це відбувається, то передбачене зниження балів.</p>	

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання з дисципліни ¹	Програмні результати навчання ²				Як оцінюється РНД
	ПРН 5	ПРН 8	ПРН 17	ПРН 19	
<u>ДРН 1.</u> Здійснення забезпечення відповідного рівня якості та безпечності під час виконання робіт.	X	X	X	X	1. Захист протоколів практичних робіт, 2. Захист реферату по тематиці самостійної роботи, 3. Тестування в системі Moodle 4. Екзамен
<u>ДРН 2.</u> Володіння основами Законодавства України з охорони праці, систему управління та організації охорони праці на виробництві, питання організації навчання з охорони праці та розслідування нещасних випадків на виробництві, а також методи економічного аналізу травматизму;				X	1. Захист протоколів практичних робіт, 2. Захист реферату по тематиці самостійної роботи, 3. Тестування в системі Moodle 4. Екзамен
<u>ДРН 3.</u> Дослідження методів та показників стану охорони праці, виробничого травматизму, професійних захворювань тощо; класи умов праці за показниками шкідливості та небезпечності, важкості та напруженості	X	X			1. Захист протоколів практичних робіт, 2. Захист реферату по тематиці самостійної роботи, 3. Тестування в системі Moodle 4. Екзамен

¹ Той, перелік, який наводиться у робочій програмі у «знати, уміти».

При визначенні ДРН у робочій програмі можна не виділяти «знати, уміти», а давати загальним списком.

² зазначити номери ПРН так, як вони наведені в ОП.

ОБОВ'ЯЗКОВО! ПРН, що наведені у додатку повинні співпадати із тими «+», що наведені у матриці відповідності ПРН і ОК освітньої програми.

трудового процесу, категорії та клас галузевих об'єктів по, організаційні і технічні засоби безпеки праці;					
<u>ДРН 4</u> Здійснювати технічні та організаційні заходи щодо організації безпечних умов праці під час виробничої діяльності.	X	X	X	X	1. захист протоколів практичних робіт, 2. захист реферату по тематиці самостійної роботи, 3. Тестування в системі Moodle 4. Екзамен

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу		Рекомендована література ³	
	Аудиторна робота	Самостійна робота		
	Лк	ПЗ		
Тема 1. Міжнародні норми в галузі охорони праці План: 1. Охорона праці як невід'ємна складова соціальної відповідальності. 2. Визначення та основні принципи соціальної відповідальності. 3. Міжнародні норми соціальної відповідальності. Стандарт SA 8000 «Соціальна відповідальність». 4. Міжнародний стандарт ISO 26000 «Настанова по соціальній відповідальності». 5. Вимоги до забезпечення охорони праці в структурі соціальної відповідальності.		2	14	1. Михайлюк В.О. Цивільний захист: Навчальний посібник. Ч.3: Цивільна оборона. – Миколаїв: УДМТУ, 2012.- 155 с. 2. Русаловський А.В., Вендичанський В.Н. Цивільний захист: Навч. Посібн./За наук.ред. Запорожця О.І., -К.: АМУ, 2018, -250с. 3. Стеблюк М.І. Цивільна оборона та цивільний захист: Підручник.– К: Знання-Прес, 2017.– 487 с. 4. Суло С.Т., Заплатинський В.М., Харамда Г.М. Цивільний захист: Навч. посібник/ За ред.. проф.. М.О. Біляковича.– К.: Арістей, 2017.– 386 с.

³ Конкретне джерело із основної чи додатково рекомендованої літератури

<p>Тема 2. Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в галузі План:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в галузі. 2. Показник нормативно-правових актів з питань охорони праці. 3. Галузеві програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища. 4. Складання інструкцій з охорони праці. 5. Положення про організацію системи управління охороною праці в галузі. 	2		14	<ol style="list-style-type: none"> 1. Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д. Цивільна безпека: Навч. посібник.– К: Центр учбової літератури, 2018.– 158 с. 2. Осипенко С.І., Іванов А.В. "Організація функціонального навчання у сфері цивільного захисту". Навчальний посібник. -К., 2018. -286с.
<p>Тема 3. Система управління охороною праці в організації. План:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні вимоги до побудови і функціонування системи управління охороною праці (СУОП). 2. Елементи системи управління охороною праці, міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007. Політика в галузі охорони праці. 	2	2	14	<ol style="list-style-type: none"> 1. Русаловський А.В., Вендичанський В.Н. Цивільний захист: Навч. Посібн./За наук.ред. Запорожця О.І., -К.: АМУ, 2018, -250с. 2. Стеблюк М.І. Цивільна оборона та цивільний захист: Підручник.– К: Знання-Прес, 2017.– 487 с. 3. Сусло С.Т., Заплатинський В.М., Харамда Г.М. Цивільний захист: Навч. посібник/ За ред..
<p>Тема 4. Ефективність функціональної структури СУОП. План:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Планування заходів з охорони праці. 2. Види планування та контролю стану охорони праці. 3. Виявлення, оцінка та зменшення ризиків небезпечних подій. 4. Плани локалізації і ліквідації аварійних ситуацій й аварій. 		2	14	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сусло С.Т., Заплатинський В.М., Харамда Г.М. Цивільний захист: Навч. посібник/ За ред..
<p>Тема 5. Травматизм та професійні захворювання в галузі. Розслідування нещасних випадків.</p>	2	2	14	<ol style="list-style-type: none"> 1. Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д. Цивільна безпека: Навч. посібник.– К:

<p>План:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мета та завдання розслідування нещасних випадків. 2. Обов'язки роботодавця щодо розслідування нещасних випадків. 3. Обставини, за яких проводиться розслідування. 4. Встановлення зв'язку нещасного випадку з виробництвом. 				<p>Центр учбової літератури, 2018.– 158 с.</p> <p>2. Осипенко С.І., Іванов А.В. "Організація функціонального навчання у сфері цивільного захисту". Навчальний посібник. -К., 2018. -286с.</p>
<p>Тема 6. Проблеми фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії в галузі.</p> <p>План:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз умов праці у галузі за показниками шкідливості та небезпечності чинників виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу. 2. Атестація робочих місць. 		2	14	<p>1. Суслі С.Т., Заплатинський В.М., Харамда Г.М. Цивільний захист: Навч. посібник/ За ред..</p>
<p>Тема 7. Актуальні проблеми охорони праці в наукових дослідженнях</p> <p>План:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вимоги безпеки до лабораторних приміщень та обладнання для наукових досліджень. 2. Організація наукових досліджень та основні наукові проблеми в галузі охорони праці. 		2	14	<p>1. Русаловський А.В., Вендичанський В.Н. Цивільний захист: Навч. Посібн./За наук.ред. Запорожця О.І., -К.: АМУ, 2018, -250с.</p> <p>2. Стеблюк М.І. Цивільна оборона та цивільний захист: Підручник.– К: Знання-Прес, 2017.– 487 с.</p> <p>3. Суслі С.Т., Заплатинський В.М., Харамда Г.М. Цивільний захист: Навч. посібник/ За ред..</p>
<p>Тема 8. Основні заходи пожежної профілактики на галузевих об'єктах</p> <p>План:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класи виробничих та складських приміщень по вибуховій та пожежній небезпеці. Вогнестійкість будівельних конструкцій і матеріалів. 2. Протипожежні перешкоди. Забезпечення безпечної евакуації персоналу. Пожежна безпека технологічного устаткування, 	2	2	14	<p>1. Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д. Цивільна безпека: Навч. посібник.– К: Центр учбової літератури, 2018.– 158 с.</p> <p>2. Осипенко С.І., Іванов А.В. "Організація функціонального навчання у сфері цивільного захисту". Навчальний посібник. -К., 2018. -286с.</p>

електрообладнання, систем опалення, вентиляції.				
<p>Тема 9. Державний нагляд і громадський контроль за станом охорони праці</p> <p>План:</p> <p>1. Органи державного нагляду за охороною праці.</p> <p>2. Основні принципи державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності.</p>	2	10	1. Сусло С.Т., Заплатинський В.М., Харамда Г.М. Цивільний захист: Навч. посібник/ За ред..	
<p>Тема 10. Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання на виробництві</p> <p>План:</p> <p>1. Завдання страхування від нещасного випадку. Принципи та види страхування.</p> <p>2. Суб'єкти та об'єкти страхування. Види страхування. Страховий ризик і страховий випадок. Фонд соціального страхування від нещасних випадків.</p>		4	1. Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д. Цивільна безпека: Навч. посібник.– К: Центр учбової літератури, 2018.– 158 с. 2. Осипенко С.І., Іванов А.В. "Організація функціонального навчання у сфері цивільного захисту". Навчальний посібник. -К., 2018. -286с.	
Всього	8	16	126	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем <u>під час аудиторних занять, консультацій</u>)	Кількість годин	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати <u>студент самостійно</u>)	Кількість годин
<p><u>ДРН 1.</u> Здійснення забезпечення відповідного рівня якості та безпечності під час виконання робіт.</p>	<p>Презентації (демонстрація інформації щодо тематики лекцій)</p>		<p>Практичні заняття (виконання завдань відповідно до методичних рекомендацій) Індивідуальні завдання (проведення пошуку інформації для написання реферату по тематиці самостійної роботи)</p>	
<p><u>ДРН 2.</u> Володіння основами Законодавства України з охорони праці, систему управління та організації охорони праці на виробництві, питання організації навчання з охорони праці та розслідування нещасних випадків на виробництві, а також методи економічного аналізу травматизму;</p>	<p>Презентації (демонстрація інформації щодо тематики лекцій)</p>		<p>Практичні заняття (виконання завдань відповідно до методичних рекомендацій) Індивідуальні завдання (проведення пошуку інформації для написання реферату по тематиці самостійної роботи)</p>	
<p><u>ДРН 3.</u> Дослідження методів та показників стану охорони праці, виробничого травматизму, професійних захворювань тощо; класи умов праці за показниками шкідливості та небезпечності, важкості та напруженості трудового процесу,</p>	<p>Презентації (демонстрація інформації щодо тематики лекцій)</p>		<p>Практичні заняття (виконання завдань відповідно до методичних рекомендацій) Індивідуальні завдання (проведення пошуку інформації для написання реферату по тематиці самостійної роботи)</p>	

категорії та клас галузевих об'єктів по, організаційні і технічні засоби безпеки праці;				
<u>ДРН 4</u> Здійснювати технічні та організаційні заходи щодо організації безпечних умов праці під час виробничої діяльності.	Презентації (демонстрація інформації щодо тематики лекцій)		Практичні заняття (виконання завдань відповідно до методичних рекомендацій) Індивідуальні завдання (проведення пошуку інформації для написання реферату по тематиці самостійної роботи)	

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1.Діагностичне оцінювання (зазначається за потреби)

5.2.Сумативне оцінювання

5.2.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1.	Захист практичних робіт	10/ 10%	До 14 тижня
2.	Захист рефератів по самостійній роботі	15/ 15%	До 14 тижня
3.	Тестування в системі Moodle	45/ балів / 45 %	
4.	Екзамен – письмова робота (відкриті питання)	30/ 30%	До кінця навчального семестру

5.2.2. Критерії оцінювання

Компонент	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
<i>Захист практичних робіт (За 1-ну лабораторну роботу)</i>	<i><2 балів</i>	<i>3-4</i>	<i>5-7 балів</i>	<i>7 балів</i>
	<i>Вимоги щодо завдання не виконано</i>	<i>Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті, відсутній аналіз інших підходів до питання</i>	<i>Виконано усі вимоги завдання</i>	<i>Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми</i>
<i>Захист рефератів (самостійна робота студента)</i>	<i><5 балів</i>	<i>5-8</i>	<i>8-12 балів</i>	<i>15 балів</i>
	<i>Вимоги щодо завдання не виконано</i>	<i>Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті, відсутній аналіз</i>	<i>Виконано усі вимоги завдання</i>	<i>Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми</i>

		<i>інших підходів до питання</i>		
Тестування в системі Moodle	<i>0 балів</i>	<i>5 балів</i>	<i>7 балів</i>	<i>10 балів</i>
	<i>Тестування не пройдено</i>	<i>Пройдені лише тестування Лб</i>	<i>Пройдені лише тестування: Лб, М1, М2</i>	<i>Пройдені тестування: Лб, М1, М2, СРС</i>
Екзамен	<i><10 балів</i>	<i>10-20</i>	<i>20-25 балів</i>	<i>30 балів</i>
	<i>Вимоги щодо завдання не виконано</i>	<i>Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті, відсутній аналіз інших підходів до питання</i>	<i>Виконано усі вимоги завдання</i>	<i>Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми</i>

5.3. Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	<i>Тестування (тест множинного вибору)</i>	<i>Протягом семестру, не пізніше 14 тижня</i>
2	<i>Зворотний зв'язок у вигляді написаних протоколів практичних робіт</i>	<i>Протягом семестру, після кожної практичної роботи, не рідше ніж раз на 2 тижні</i>
3	<i>Зворотний зв'язок у вигляді усного захисту практичних робіт</i>	<i>Протягом семестру, після кожної лабораторної роботи, не рідше ніж раз на тиждень</i>
4	<i>Усний зворотний зв'язок під час роботи над виконанням практичних робіт</i>	<i>До 14 тижня</i>
5	<i>Зворотний зв'язок у вигляді виконаного реферату по тематиці самостійної роботи</i>	<i>До 14 тижня</i>

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

Базова література

- Конституція України. Основний закон. – К.- [№ 742-VII від 21.02.2014](#), ВВР, 2014, № 11, ст.143.
- Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 року за N 5403-VI.
- ДСТУ Б А.2.2-7:2010. Проектування. Розділ інженерно-технічних заходів цивільного захисту (цивільної оборони) у складі проектної документації об'єктів. Київ. – Мінрегіонбуд. України, -2010.
- Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань: Закон України від 14 січня 1998 р. – К., 1998.
- Закон України “ Про правовий режим воєнного стану”. – К. Урядовий кур’єр, 14.06.2000.-№107.
- Закон України “ Про захист людини від інфекційних хвороб”. – К. 06.04.2000. №1645-III.
- Закон України “ Про зону надзвичайної екологічної ситуації”. – К.13.07.2000.-№1908-III.
- Закон України “ Про об’єкти підвищеної небезпеки”. – К.18.01.2001.-№2245- III.
- Закон України “ Про зону надзвичайної екологічної ситуації” від 13.07.00. №08-III.

13. Закон України "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи". – К.: Відомості Верховної Ради України, 1991. – № 16. – Ст. 198; 1992., № 13. – Ст. 177.
14. Закон України " Про правовий режим надзвичайного стану". - К.Урядовий кур'єр, 14.06.2000.-№107.
15. Закон України " Про аварійно – рятувальні служби". - К.Урядовий кур'єр, 14.12.1999. - №1281.
16. Закон України " Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру". - К.Урядовий кур'єр, 16.09.2000. - №149.
17. Постанова КМ України " Про Державну комісію з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій" від 16.02.98 №174 (Із зм. і доп., внесеними постановами КМ України від 24.09.99 №1763, від 21.10.99 №43.
18. Постанова КМ України " Про порядок формування розміщення та проведення операцій з матеріальними цінностями Державного резерву" від 08.10.97року №1129.
19. Постанова КМ України " Про номенклатуру та обсягів продукції Державного матеріального резерву" від 07.08.98 року №1245-46.
20. Постанова КМ України " Про розбронювання матеріальних цінностей мобілізаційного резерву та створення запасів матеріально-технічних ресурсів для виконання першочергових робіт під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій" від 15.04.97 року №338-027.
21. Постанова КМ України " Про затвердження особливостей формування та проведення операцій з матеріальними цінностями мобілізаційного резерву" від 29.01.98 року №100-03.
22. Постанова КМ України " Про затвердження Положення про організацію оповіщення і зв'язку у надзвичайних ситуаціях" від 15.02.99 №2.
23. Постанова КМ України " Про Основні засади створення в Україні підсистеми рятування і ліквідації небезпечних забруднень на воді єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного характеру" від 5.10.98 №1599.
24. Постанова кабміну України " Про єдину державну систему запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру" К.03.08.1998.-№1198.
25. Указ Президента України " Про систему реагування на надзвичайні ситуації на водних об'єктах" від 15.06.01 №436/2001.
26. Бикова О.В. Болієв О.В., Деревинський Д.М., Єлісеєв В.Н., Миронець С.М., Осипенко С.І., Півень Ю.О. та інш. Основи цивільного захисту: Навч. посібник К: 2008.– 223 с.
27. Васійчук В.О., Гончарук В.Є., Качан С.І., Мохняк С.М. Основи цивільного захисту: Навч. посібник / Львів, 2010.- 384 с.
28. Гончарук В.Є., Качан С.І., Орел С.М., Пуцило В.І., «Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях». Навчальний посібник, Видавництво НУ «Львівська політехніка». Львів, 2004р.,-136с.
29. Євдін О.М., Могильниченко В.В. та ін. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Т.1. "Техногенна та природна небезпека". Т.3."Інженерно-технічні заходи цивільного захисту (цивільної оборони) та містобудування".Посібник.- К.: КІМ, 2007, 2008.- 636 с.,- 152 с.
30. Михайлюк В.О. Цивільний захист: Навчальний посібник. Ч.3: Цивільна оборона. – Миколаїв: УДМТУ, 2012.- 155 с.
31. Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д. Цивільна безпека: Навч. посібник.– К: Центр учбової літератури, 2018.– 158 с.
32. Осипенко С.І., Іванов А.В. "Організація функціонального навчання у сфері цивільного захисту". Навчальний посібник. -К., 2018. -286с.
33. Русаловський А.В., Вендичанський В.Н. Цивільний захист: Навч. Посібн./За наук.ред. Запорожця О.І., -К.: АМУ, 2018, -250с.

34. Стеблюк М.І. Цивільна оборона та цивільний захист: Підручник.– К: Знання-Прес, 2017.– 487 с.
35. Суло С.Т., Заплатинський В.М., Харамда Г.М. Цивільний захист: Навч. посібник/ За ред. проф. М.О. Біляковича.– К.: Арістей, 2017.– 386 с.

Допоміжна література

1. Довідник з цивільної оборони / Г.Г. Міговіч, ЗАТ "Українська технологічна група". К. – 2008. – 526с.
2. Джиргей В.С., Жидецьки В.Ц., Безпека життєдіяльності. Львів "Афіша", 2009.-252с.
3. Депутат О.П., Коваленко І.В., Мужик І.С., Цивільна оборона. Навчальний посібник / За ред. Кашина П.І. - Львів, "П.П. Васильович К.І.", 2005-338 с.
4. Збірник нормативно-правових актів з питань надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. Вип.3. Під заг. ред. В.В.Дурдинця- Київ: Агенство "Чорнобильінтерінформ", 2000.-532с.
5. Програма дій "Порядок денний на ХХІ сторіччя". К.: "Інтерсфера"., 2010.-359 с.

13. Інформаційні ресурси

1. Офіційне інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>.
2. [Верховна Рада України](http://www.rada.kiev.ua) <http://www.rada.kiev.ua> .
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>.
4. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України <http://www.mon.gov.ua>, www.osvita.com.
5. [Міністерство екології та природних ресурсів України](http://www.menr.gov.ua/) <http://www.menr.gov.ua/>.
6. [Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи](http://www.mns.gov.ua/) <http://www.mns.gov.ua/>.
7. [Рада національної безпеки і оборони України](http://www.rainbow.gov.ua/) <http://www.rainbow.gov.ua/>.
8. [Постійне представництво України при ООН](http://www.uamission.org/) <http://www.uamission.org/>.
9. [Північноатлантичний альянс \(НАТО\)](http://www.nato.int/) <http://www.nato.int/>.
10. Новини про поточні події у світі, в т. ч. про надзвичайні ситуації <http://www.100top.ru/news/> (російською мовою).
11. Сайт, присвячений землетрусам та сейсмічному районуванню території <http://www.scgis.ru/russian/>.
12. Сайт, присвячений надзвичайним ситуаціям природного характеру <http://chronicl.chat.ru/>.
13. Офіційний сайт Американського вулканологічного товариства <http://vulcan.wr.usgs.gov/> (англійською мовою).
14. Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України <http://www.erriu.ukrtel.net/index.htm>.
15. <http://www.dnopr.kiev.ua> - Офіційний сайт Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляду).
16. <http://www.social.org.ua> - Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.
17. <http://base.safework.ru/iloenc>